

Landsbygdsråd

Plats och tid

Estuna bygdegård torsdagen den 15 maj 2025 kl. 16:30-19:15

Justeringens plats och tid

Underskrifter

Sekreterare

Gustav Broms

Ordförande

Per Lodenius (C)

Justerande

Paragrafer §§14-21

Landsbygdsråd

Anslag/Bevis

Protokollet är digitalt justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Organ

Landsbygdsråd

Sammanträdesdatum

2025-05-15

Datum då anslaget sätts upp

Datum för anslags nedtagande

Förvaringsplats för protokollet

Näringsliv- och etableringsenheten

Underskrift

Landsbygdsråd

Ärendelista

§14	Mötet öppnas
§15	Tidigare protokoll
§16	Presentation Estuna bygdegård
§17	Inkomna ärenden/diskussionsunderlag
§18	Workshop om platsutveckling
§19	Övriga frågor
§20	Runda
§21	Kommande möte

Landsbygdsråd

§14

Mötet öppnas

Ordförande Per Lodenius hälsar alla välkomna och förklarar mötet öppnat.

Landsbygdsråd

§15

Tidigare protokoll

Under landsbygdsrådsmötet den 6 mars som hölls i Sättra byhus presenterades vad som präglar Sättra. Nya ledamöter i rådet välkomnades också och landsbygdsrådets inriktning och syfte förtydligades. Utvecklingsvillkor för Riala och Sättra förmedlades.

Under rådsmötet presenterades också ett kommunalt uppdrag för ökad självförsörjning av livsmedel. En företrädare för Norrtälje Naturcentrum berättade också om verksamheten och deras ambitioner att utveckla en beredskapsgård. Information gavs också om bland annat Landsbygdsveckan.

Landsbygdsråd

§16

Presentation Estuna bygdegård

Bengt Ericsson inleder med att beskriva Estuna bygdegård som en central mötesplats för bygdens invånare. Bygdegården, som ligger mitt i Lyhundrabygden, är både en samlingspunkt för kultur- och fritidsaktiviteter och en nod för föreningslivet i området.

År 1949 hade Lyhundrabygden, där Estuna ingår, knappt 1 500 invånare. Fram till 2022 har antalet ökat med cirka 1 000 personer, vilket speglar en långsamt stigande befolkningstillväxt under efterkrigstiden. Samtidigt är nästan 30 procent av invånarna i Norrtälje kommun 65 år eller äldre, vilket ställer särskilda krav på både service och mötesplatser för äldre grupper.

Estuna kyrka, med anor från medeltiden, är en central samlingspunkt för gudstjänster och kulturella evenemang. I närheten ligger Svanberga skola, en större grundskola som dessutom fungerar som nav för olika elevaktiviteter och byalagsträffar. Utöver dessa finns flera mindre byar, bland andra Södra Nånö, där den lokala föreningsverksamheten är livaktig.

Föreningslivet har under de senaste åren förändrats: nya grupper och nätverk bildas medan äldre föreningar ibland tvingas lägga ner på grund av bristande engagemang. Skepsisen mot ideellt arbete märks, särskilt när det gäller uthyrning av bygdegården och arrangemang av privata festligheter – antalet kalas och bokningar har minskat.

- Skola och förskola är väl fungerande och erbjuder ett brett utbud av aktiviteter för barn och unga.
- Bussförbindelserna är goda, med regelbundna turer som knyter ihop Estuna med både Norrtälje och andra delar av kommunen.
- Kommunala badplatser och naturreservat i området bidrar till hög livskvalitet.

Den största barriären i vardagen är väg 76, som är mycket trafikerad. Många boende upplever vägen som ett slags "fängelse" på grund av höga hastigheter och tung trafik, vilket skapar oro för cyklister och fotgängare. Trafikolyckor har förekommit och få vågar cykla längs vägen.

På en del av sträckan mellan Norrtälje och Svanberga finns en separat cykelväg som har byggts av byalaget. För att öka säkerheten invigdes 2009 en del av den så kallade "Livets väg" – en gång- och cykelväg finansierad av Leader, Trafikverket, privata sponsorer och lokala insatser.

I Norra Nånö har man också satsat på väderskyddade busskurer, drivna och finansierade av det lokala byalaget, men trots detta är det många som behöver köra bil för att hinna med skolbussen.

Landsbygdsråd

Landsbygdsråd

§17

Inkomna ärenden/diskussionsunderlag

Fred Rosenhtal (Blidöbygden) ställer frågan om kommunens politiska ledning har säkerställt och påtalat vilka konsekvenser ombyggnation av Blidöledens färjelägen, inklusive Norrsunds färjeläge, får för skärgården. Fred påpekar att en lastplats på bryggan för mindre båtar kommer att tas bort. Detta påverkar såväl godstransporter som möjligheten för lokalt näringsliv och fritidsbåtstrafik att lasta och lossa vid bryggan.

Trafikverket har föreslagit en ombyggnation av Norrsunds färjeläge, där det föreslås ny utformning för linfärjans kabelfäste och brygga.

Förslaget innebär bland annat:

- Byte till eldriven linfärja med kabelanslutning vid bryggan.
- Två nya betongkajer med tillhörande byggnation av betong och stål.
- Behållen eller ökad bilkapacitet, men minskat manöverutrymme för andra fartyg.

Kommunen bedömer att förslaget påverkar skärgårdens kollektiv- och turismbaserad trafik, möjligheterna för öbor att nå matvarubutik och post på Blidö samt näringslivets godstransporter via småbåtsbryggan vid Norrsund.

Kommunen ställer sig positiv till klimatmålen om fossilfrihet till 2045, men efterlyser en tydligare jämförande koldioxidbudget för de olika färjealternativen, inklusive utsläppen vid byggnationsfasen av två nya betongkajer.

En frigående elhybridfärja ger vid en helhetsanalys lägre utsläpp både årligen och över tid, framför allt genom minskad betong- och stålanvändning vid bryggbygget.

Frigående färjor undviker trängselproblem och snävt manöverutrymme som drabbar SL-trafiken och turistfartyg vid Norrsund under hårda väderförhållanden.

Norrsunds brygga används dagligen av öbor och turister. Förslaget riskerar att göra bryggan otillgänglig vissa dagar, vilket är oacceptabelt för en pålitlig kollektivtrafik. Kommunen kräver omarbetning av bryggutformningen så att SL:s trafik kan angöra oavsett väder.

Ökad fordonskapacitet ses som positivt under högsäsong för att undvika köer till Blidö. Vinterdrift eller extraturer hämmas dock om färjan bara bemannas med en befälhavare ombord, vilket kommunen bedömer som en risk ur både arbetsmiljö- och beredskapsperspektiv.

Linfärjan är platsbunden och sårbar vid sabotage eller tekniska fel.

Landsbygdsråd

En frigående färja skulle ge högre beredskap och kunna användas vid evakuering eller krissituationer inom hela skärgården.

Landsbygdsråd

§18

Workshop om platsutveckling

- Workshop med övningar och diskussion med koppling till platsutvecklingsuppdraget och pågående planöversyn

Workshopens första del inleds med en presentation av Johan Mattsson, översiktsplanerare, som ger en översikt över fysisk planering i kommunen. Han beskriver relationen mellan översiktsplanen (ÖP) och mer detaljerade planverktyg, och lyfter fram olika typer av verktyg: detaljplan, förstudie, fördjupad översiktsplan (FÖP), tematisk översiktsplan (TÖP) och lokal platsutvecklingsplan.

Han understryker vikten av att välja rätt verktyg för respektive ort – inte bara utifrån juridisk tyngd, utan också med hänsyn till kostnad, medborgarengagemang och lokala intressen. Platsutveckling är, förklarar han, inte bara ett dokument utan en process som vägleder politiska beslut och engagerar invånare, föreningar och näringsliv i gemensamt skapande.

Johan Mattsson visar GIS-baserade kartor med fokus på service, exempelvis förekomst av skolor, förskolor, handelspunkter och apotek i olika delar av kommunen. Han påpekar att Hallstavik och flera landsbygdsbygder har bristande service. En annan karta visar demografiska förhållanden, där det framgår att vissa delar av kommunen har en hög andel äldre invånare.

Tre områden med störst andel 65+ identifieras. Det ges även kommentarer till ytterligare en karta som visar fritidshusbeståndet – flera delar av kommunen har en stor andel fritids- och deltidsboende som inte är folkbokförda i kommunen. Det skapar särskilda kommunala utmaningar, men väcker också frågan om vilka möjligheter som finns för att stötta en omställning från fritids- till permanentboende.

Ida-Maria Olofsson, strateg på kommunen, informerar om platsutvecklingsuppdraget och beskriver det som ett komplement till den fysiska samhällsplaneringen: medan samhällsplaneringen skapar de formella ramarna och långsiktiga infrastrukturen, är platsutveckling ett sätt att bygga engagemang och identitet på platsen. Tillsammans möjliggör de hållbara och attraktiva livsmiljöer – i dialog med boende, föreningsliv och lokala aktörer.

Platsutvecklingsuppdraget kan handla om enklare och mer kostnadseffektiva insatser som drivs i samverkan mellan kommunen, föreningar, invånare och näringsliv. Det kan till exempel innebära att skapa attraktiva turistpaket, utveckla tältplatser eller förbättra vandringsleder så att besökare stannar längre och bidrar till den lokala ekonomin.

En viktig del är att ta fram en gemensam berättelse om platsen – genom exempelvis skyltning eller digital information – och att engagera olika grupper i processen, från boende och föreningsliv till lokala företagare inom besöksnäringen.

Landsbygdsråd

Förstudier är ett sätt att kartlägga behov och undersöka hur de bäst kan tillgodoses i utvecklingen av samhällsservice och aktiviteter. Genom dialog, kartläggning och gemensamma pilotprojekt skapas en dynamisk process som både stärker identiteten och genererar intäkter för platsens fortsatta utveckling.

I övningarna arbetar deltagarna först med att avgränsa och beskriva platser: vilka fysiska drag som finns, vilka sociala behov som är aktuella och vilka intressen som påverkar utvecklingen. Därefter väljer grupperna tre behovskort att fördjupa sig i: varför tjänsten eller åtgärden behövs, vilka grupper som påverkas och vilka konsekvenser som kan uppstå om inget görs. Under en vernissage-runda fäster deltagarna sina motivationskort på väggen och prioriterar med klisterlappar de insatser som bör genomföras under perioden 2025–2026.

Till exempel framkommer att Riala saknar både äldreboende och trygghetsboende, trots att många invånare bor kvar på orten. En grupp lyfter även bristen på vårdcentral på Vaddö, behovet av fler trygghetsboenden i det området, samt behovet av förbättrad skolverksamhet och kollektivtrafik i Edsbro. Älmsta uppmärksammas för sin särskilda geografiska situation – där skolorna ligger på varsin sida av kanalen – vilket väcker diskussion om både kostnader och de potentiella vinsterna med en samlad skolstruktur.

Det framhålls också att flera mindre orter har en hög andel äldre invånare och därmed ett tydligt behov av tillfälliga träffpunkter, såsom filialer eller dagverksamhet. Behov av VA-lösningar, exempelvis i Edsbro, lyfts som en avgörande faktor för att möjliggöra fler permanentboenden.

En annan grupp betonar vikten av en välkomnande bruksmiljö på orter som Vaddö, Älmsta, Hallstavik och Rimbo. Den kreativa kraften som finns i bygderna behöver tas till vara, bland annat genom stödstrukturer som underlättar för engagerade föreningar och invånare att förverkliga sina idéer och projekt. Infrastrukturförslag – särskilt sammanhängande gång- och cykelvägar – lyfts fram som viktiga både för folkhälsa, miljö och turism, och som faktorer som kan göra det mer attraktivt att flytta till området.

Samma grupp lyfter även den ideella sektorns betydelse och föreslår att kommunen redan tidigt i processen satsar resurser på att mobilisera lokala krafter. Genom att ge idéburna aktörer ett tillåtande utrymme skapas förutsättningar för att fler projekt kan genomföras, utan att det enbart är kommunen som behöver driva arbetet framåt.

En grupp med representanter från bland annat Lyhundrabygden och Edsbrobygden lyfter Roslagsbro och andra delar av Lyhundrabygden som områden präglade av stora geografiska ytor med få större orter och bristfällig kollektivtrafik. Malsta nämns som en möjlig utvecklingspunkt, men det försvåras av att området ligger på värdefull jordbruksmark. Vätö beskrivs som en plats där många gärna vill bo, men där vattenförsörjning och VA-frågor utgör hinder för permanent inflyttning.

Landsbygdsråd

På Vätö finns ett behov av att civilsamhället och andra lokala aktörer samlas i dialog om hur det minskande elevantalet i skolan kan vändas, och vad som krävs för att locka fler barnfamiljer att flytta dit. I Edsbro, liksom på andra orter, pekas behovet av en fungerande omflyttningskedja ut – där äldre ges möjlighet att flytta till trygghetsboenden, vilket i sin tur frigör bostäder för barnfamiljer. Det krävs insatser med tydlig och snabb effekt.

Under diskussionerna framkommer också att det sannolikt inte är realistiskt att rikta inflyttningsinsatser mot alla orter samtidigt. I stället kan det vara mer strategiskt att prioritera vissa platser där skolor och annan service ska finnas kvar och utvecklas.

Flera deltagare understryker att en levande landsbygd kräver en naturlig mötesplats – en samlingsyta som inte nödvändigtvis behöver vara formellt organiserad, men som möjliggörs av goda gång- och cykelvägar, närhet till skola och förskola samt attraktiva arbetsvillkor för exempelvis pedagoger. Detta skapar förutsättningar för hållbara och inkluderande samhällen där både fastboende och fritidsboende känner sig delaktiga och engagerade.

Under workshopdelen identifieras flera återkommande teman:

- Gång- och cykelvägar
- Äldre- och seniorboenden
- Mötesplatser och knutpunkter för samhällsutveckling
- Att få igång och ta tillvara lokala krafter

Deltagarna betonar särskilt behovet av sammanhängande gång- och cykelvägar som knyter ihop olika delar av bygderna och skapar tryggare skolvägar och pendlingsmöjligheter. En naturlig centrumplats – ett vardagsnära nav där människor möts – lyfts fram som central för det sociala livet och för att främja samarbetet mellan kommunen, föreningslivet och näringslivet.

Väddö och Hallstavik lyfts som exempel på platser där det civila samhället, inklusive företag, organiserar sig gemensamt genom nav. Genom att "sampaketera" frågor, projekt, evenemang och lokalt engagemang uppstår synergieffekter som gynnar både boende och besökare.

Workshopdeltagarna enas om att en plats måste upplevas som en plats där man vill bo. Det handlar både om attraktiva boendeformer för äldre – till exempel trygghetsboenden som frigör vanliga bostäder för barnfamiljer – och om god infrastruktur: promenad- och cykelvägar, fungerande kollektivtrafik och tillgång till service. Småskaliga, konkreta insatser som övernattningsstugor, tältplatser och avfallsstationer vid vandringsleder kan stärka besöksnäringen och bidra ekonomiskt till den lokala utvecklingen.

En synpunkt som lyfts är vikten av att se skolutveckling och gång- och cykelvägar som sammankopplade frågor. En trygg skolväg är ett starkt incitament för barnfamiljer att flytta till landsbygden. Ett konkret förslag är att samla lokala GC-frågor på nämndnivå i kommunen – till exempel gångvägen längs den gamla banvallen på Väddö – och att uppträda samlat i dialogen med Trafikverket för att övervinna myndighetshinder.

Landsbygdsråd

Initiativ som gemensamma stormöten, enkätundersökningar och LEA-analyser (lokalekonomisk analys) lyfts fram som konkreta verktyg för att fånga nuläget och mobilisera både ideella krafter och professionella resurser i arbetet med platsutveckling.

Deltagarna betonar också behovet av att ha en kontaktperson i kommunen som fungerar som en samordnare och vägledare i processen.

En sådan person kan sortera inkommande idéer, administrera ansökningar om utvecklingspengar, samordna projektförslag, stötta föreningar i deras kontakt med kommunorganisationen och följa upp arbetsgruppers arbete inom exempelvis gång- och cykelvägar eller trygghetsboenden.

En möjlig knäckfråga i flera sådana projekt är att komma överens med markägare. Men med en koordinerad och transparent process – där kommunen, civilsamhället och näringslivet samverkar – skapas förutsättningar för långsiktigt hållbar platsutveckling och livskraftiga landsbygdsbygder.

Ida-Maria Olofsson påpekar att ett antal prioriterade pilotprojekt nu förbereds, och att dessa inte enbart ska baseras på aktuella behov utan också utgå från vad som kan komma att krävas på längre sikt, beroende på förutsättningarna på respektive plats. Den samlade projektportföljen ska presenteras i september som underlag för det fortsatta arbetet med uppdraget.

Fred Rosenthal, som också representerar Blidöbygden Utveckling i Samverkan, delar med sig av sina egna erfarenheter av platsutveckling och föreslår följande arbetssätt:

- Stormöten för engagemang: Genom att samla föreningsliv, boende, näringsliv och andra aktörer i breda möten går det att formulera gemensamma visioner och mobilisera lokal kraft.
- LEA-analys som verktyg: Genom att genomföra en LEA (lokalekonomisk analys) får bygden en tydlig nuläges- och framtidsbild baserad på exempelvis demografi, serviceutbud, bostadsbestånd och pendlingsmönster. Analysen genererar relevant statistik och kan fungera som grund för vidare planering.
- Handlingsplan utifrån LEA: Analysen fungerar också som startpunkt för en konkret handlingsplan. I Blidöbygdens fall handlar det om att stärka sex fokusområden inom ramen för konceptet *Den trygga ön*:
 - vård och omsorg, inklusive vårdcentralens framtid,
 - skolans roll och utveckling,
 - mellanboenden för äldre,
 - ställplatser för husvagnar och husbilar,
 - en fungerande lokalbusslinje,
 - samt gång- och cykelvägar som binder samman byn och förbättrar tillgängligheten.

Landsbygdsråd

Genom att kombinera lokal kunskap, god planering och tydlig förankring kan dessa initiativ tillsammans skapa tryggare, mer attraktiva och hållbara livsmiljöer i skärgården och på landsbygden.

Landsbygdsråd

§19

Övriga frågor

Gustav Broms informerar om temat för årets landsbygds- och skärgårdsfoium: civil beredskap. Forumet planeras till den 12 november.

Landsbygdsråd

§20

Runda

Ann-Mari Söderström (Lyhundrabygden): Den lokala fotbollsföreningens verksamhet har lagts ner och risken finns att så också sker med kyrkan, vilket har lett till att hembygdsföreningens roll har utvidgats för lokalsamhället som mötesplats.

Ewa Walter Elfgren (Rådmansö-Frötuna): En formell samlande förening för platsen saknas, men nyligen har en facebookgrupp startats för Rådmansö landsbygdsråd. Det blir ett sätt att samla erfarenheter, råd, goda idéer och skapa kontakter som kan ge ringar på vattnet.

Fred Rosenthal (Blidöbygden): Ingen att tillägga vid sidan av vad han har sagt under mötet.

Sverker Nyman (Lännabygden): Det är positivt att kommunen har beslutet att bygga ut skolan i Riala. I övrigt planeras det för Rialadagen.

Magnus Grundäng (Bygdegårdsföreningarna): I Edsbro har EPA-träffar anordnats och utomhusbio planeras till sommaren. Edsbro bygdegård har utsetts till årets bygdegård, vilket är glädjande.

Kristina Arnefält Jansson (Lyhundrabygden): Arbetet pågår med att etablera ett "paraplynätverk" och skapa dialoger kring gemensamma intressen för de olika föreningarna i bygden. Hon ser möjligheter i satsningar på ridvägar och badplatser som sköts av lokala byalag och framhåller idrottens roll som en positiv kraft i bygden.

Per Johansson (LRF): Berättar om omstruktureringen av lokalavdelningar som har försvunnit eller blivit ideella till förmån för mer fokus på att jobba på kommunnivå. Arbetsgruppen har vuxit från fyra till nio personer, vilket ger mer kraft för engagemang i olika forum. En prioriterad fråga är sträckningar på väg 77 och kontakter med länsstyrelsen om vattenskyddsområden.

Helen Strandberg: Den nya lekparken har invigts och en gång- och cykelbana är nu klar. Kommande aktiviteter i bygden är bland annat "Knytis och Bytis" som samlar Söderby-Karl, Singö, Grisslehamn, Älmsta och Björkö. Det är ett sätt att kunna förlänga säsongen och öka samarbetet med besöksnäringen.

Tommy Lundqvist (Sjuhundrabygden): Det finns frustration kring en pågående arkitektävling och den långsamma utvecklingen vid mejericentralen. Samtidigt välkomnas satsningen på Västertorpslingan och frågan om en ny vänthall i Rimbo är aktuell.

Tomas Johansson (RF-SISU Uppland): Lyfter det fortsatta arbetet med idrottens trygghetsfrågor, där organisationen fick tillämpa sin åtgärdsstrappa i praktiken efter en incident som nyligen uppmärksammades i lokalpressen.

Landsbygdsråd

Landsbygdsråd

§21

Kommande möte

Nästa landsbygdsrådsmöte hålls den 11 september i Häveröbygden.
